

Christen, een dankbaar gebruik maken van wat de heidensche wetenschap hun had geboden ²⁷⁾. Wat betreft den uiterlijken vorm, waarin men zijn geschriften giet, is er een schijn van reactie tegen de rhetoriseerende richting: immers men gaat zich beroemen op zijn eenvoudigen stijl. Sidonius karakteriseert den zijnen als een „stilus rusticans”, en gaat prat op zijn „pagana rusticitas”, zijn „landelijken eenvoud” ²⁸⁾. Maar de natuur gaat boven de leer: men *kan* niet anders dan rhetorischen praal gebruiken en de brief van Hieronymus, dien hij inleidt met de verzekering, dat hij in simplen stijl geschreven is, is juist een pronkstuk van de meest verfijnde oratorie ²⁹⁾. Zoo is er ten opzichte van de heidensche cultuur strijd tusschen theorie en praktijk, beginsel en opvoeding, hart en hoofd, een strijd, van welken men een duidelijk symptoom aantreft in den bekenden droom van Hieronymus, waarin hem door het hemelsche gerecht, op zijn verzekering, dat hij een Christen is, wordt toegevoegd: „Ciceronianus es, non Christianus” ³⁰⁾.

Augustinus nu is het, die in zijn *De doctrina Christiana* dezen strijd ten einde brengt, de houding bepaalt, die het Christendom tegenover de op heidenschen grondslag rustende cultuur heeft aan te nemen en met scherpe lijnen het beeld ontwerpt eener Christelijke wetenschappelijke vorming. Indien iemand, dan was hij in staat de opleiding door middel van grammatica en rhetorica te beoordeelen. Zelf was hij als knaap in dit „flumen tartareum”, in dezen helschen stroom ³¹⁾, zooals hij het later noemt, geworpen en zelf had hij te Thagaste de grammatica en te Carthago, Rome en Milaan de rhetorica gedoceerd als „venditor verborum” woordenverkooper, gelijk hij minachtend zegt ³²⁾. En de heidensche cultuur kende hij door en door: op grond van een gedetailleerde studie kan Combès in zijn „Saint Augustin et la culture classique” tot de conclusie komen, dat Augustinus bijna de gansche Latijnsche literatuur gelezen en zich eigen gemaakt had en „qu’il fut, de tous les écrivains latins du quatrième siècle, — avec saint Jérôme — le plus cultivé et le plus savant” ³³⁾.

Wanneer we met Eggersdorfer in zijn boek „Der Heilige Augustin als Pädagoge” het leven van Augustinus na zijn bekeering in twee perioden verdeelen ³⁴⁾ namelijk een, waarin hij is de filosoof en neoplatonische mysticus en een,